

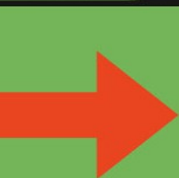
COLSON

→ *schrijver van* ←
DE ONDERGRONDSE
SPOORWEG &
DE JONGENS VAN NICKEL
.....
*Winnaar van de PULITZERPRIJS
& de NATIONAL BOOK AWARD*

WHITNEYHEAD

HARLEM

Shuffle

ROMAN
atlas contact

Voor zijn klanten en burens in 125th Street is Ray Carney een beschaafde meubelverkoper die een fatsoenlijk leven probeert te leiden. Zijn vrouw is in verwachting van hun tweede kind, en ook al wonen ze in een krap appartement te dicht bij het metrospoor: hij heeft veel bereikt, hij is tevreden.

Wat weinig mensen weten, is dat Ray afkomstig is uit een geslacht van bendeleden en boeven, en dat zijn brave burgermansbestaan barsten begint te vertonen. Barsten die steeds groter worden dankzij zijn louche, onfortuinlijke neef Freddie, die dankbaar gebruikmaakt van Rays keurige façade – en hem ondertussen steeds dieper de Harlemse onderwereld in sleurt.

Terwijl Ray worstelt met zijn dubbelleven begint hij steeds duidelijker in te zien wie de touwtjes in handen heeft in Harlem. Lukt het Ray om hier zonder kleerscheuren uit te komen – om zijn neef te redden, zijn deel van de winst te pakken en tegelijkertijd zijn reputatie hoog te houden?

HARLEM
Shuffle
COLSON ROMAN
WHITEHEAD

VERTAALD DOOR Harm Damsma

UITGEVERIJ ATLAS CONTACT
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Dit boek is fictie. Alle namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn ontsproten aan de fantasie van de schrijver of zijn fictief gebruikt. Elke gelijkenis met bestaande personen, levend of dood, gebeurtenissen of achtergronden berust op louter toeval.

© 2021 Colson Whitehead

© 2021 Nederlandse vertaling Harm Damsma

Oorspronkelijke titel *Harlem Shuffle*

Oorspronkelijke uitgever Doubleday, New York

Omslagontwerp Oliver Munday/Marinka Reuten

Omslagbeelden Don Nichols/E+/Getty Images; jgroup/iStock/Getty Images; CSA-Images/Vetta/Getty Images

Foto van de auteur Peter Hassiepen

E-book Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 254 7126 2

D/2021/0108/763

NUR 302

www.atlascontact.nl

Dit e-book werd gemaakt op basis van de eerste druk, 2021, ISBN 978 90 254 7119 4

Voor Beckett

DE BESTELWAGEN

1959

‘Als het om misdaad ging was Carney niet meer dan een dilettant...’

EEN

Zijn neef Freddie had hem op een zwoele avond in het begin van juni bij de kraak betrokken. Ray Carney had zo'n dag gehad waarop hij steeds van hot naar haar reed, van noord naar zuid, de hele stad door. Voortdurend onderweg. Eerst naar Radio Row, om de laatste drie radiomeubels, twee van RCA en eentje van Magnavox, af te leveren en de tv op te pikken die hij daar voor reparatie had achtergelaten. Die radiomeubels was hij liever kwijt dan rijk, want hij had er in anderhalf jaar tijd niet één meer verkocht, hoe ver hij ze ook had afgeprijsd of hoe hard hij ook soebatte. Nu namen ze alleen maar de ruimte in de kelder in beslag die hij nodig had voor de nieuwe fauteuils van Argent die volgende week werden afgeleverd en voor wat hij die middag zou meenemen uit de flat van die overleden mevrouw. Drie jaar geleden vlogen die radiomeubels de deur uit, nu waren de gladde, mahoniehouten kasten ingepakt in gewatteerde dekens en zaten ze met leren riemen vastgesnoerd in de laadbak. De open bestelwagen hotste over de vreselijke, smalle rijstrook van de West Side Highway.

Net die ochtend had er in de *Tribune* weer een artikel gestaan waarin werd gepleit voor de afbraak van de verhoogde snelweg. De smalle en slordig bestrate weg was vanaf het begin één grote ellende geweest. Op mooie dagen stonden de auto's bumper aan bumper en was het één kakofonie van getoeter en gevloek, en op regenachtige dagen vormden de gaten in het wegdek verraderlijke bassins met een akelige modderbrij. De vorige week was er een klant de winkel binnengekomen wiens hoofd als een mummie was omwikkeld met verband. Hij had een brok steen dat van de balustrade was afgebrokkeld op zijn knar gekregen toen hij onder dat vervloekte ding door was gelopen. Hij zei dat hij er een zaak van ging maken. Carney had gezegd dat hij in zijn recht stond. In de buurt van Twenty-Third Street verdwenen de wielen van de bestelwagen ineens in zo'n krater en was hij bang dat een van de RCA's uit de laadbak zou vliegen, zo de Hudson in. Hij was dan ook blij toen hij eindelijk zonder ongelukken bij Duane Street de Highway af kon.

De man die Carney op Radio Row moest hebben had een zaak halverwege Cortlandt Street, net voorbij Greenwich Village, in het drukste gedeelte. Hij vond een parkeerplek voor Samuel's Amazing Radio – WIJ REPAREREN ALLE MERKEN – en ging kijken of Aronowitz er was. Vorig jaar had hij hier twee keer midden op de dag na de hele rit voor een dichte deur gestaan.

Als je hier een paar jaar geleden langs de afgeladen etalages liep was het net alsof je aan de afstemknop van de radio draaide: bij de ene winkel blèrde jazz uit de hoornluidsprekers, bij de andere Duitse symfonische muziek, bij de volgende ragtime, enzovoort. S & S Electronics, Landy's Top Notch, Steinway the Radio King. Tegenwoordig hoorde je voornamelijk rock-'n-roll in een wanhopige poging tieners te lokken en stonden de etalages propvol met televisietoestellen, de laatste wonderen van DuMont, Motorola en de rest. Radiomeubels van licht hardhout, de gestroomlijnde nieuwe draagbare radio's en de drie-in-één hifi-combinaties, met – heel slim – een televisietoestel, een radio-ontvanger en draaitafel in één kast. Wat niet was veranderd was Carneys slingerende parcours over de stoep om de reusachtige bakken en emmers met elektronenbuizen, transformatoren en condensatoren heen, die thuisknutselaars uit heel New York en omgeving aantrokken. Alle denkbare onderdelen, alle merken, alle modellen, en tegen betaalbare prijzen.

Op de plek waar vroeger de verhoogde spoorlijn van Ninth Avenue liep zat een gat in de lucht. Daar ontbrak het spoor. Zijn vader had hem, toen hij klein was, op een van diens geheimzinnige boodschappenrondes hier een paar keer mee naartoe genomen. En nog altijd meende Carney soms dat hij de trein voorbij hoorde ratelen, boven de muziek en het gesjacher op straat uit. Aronowitz stond met een loep in zijn oogkas geklemd over de glazen dekplaat van de toonbank gebogen aan een van zijn speeltjes te morrelen. 'Meneer Carney.' Hij hoestte.

Er waren niet veel witte mensen die meneer tegen hem zeiden. Niet in dit deel van de stad in elk geval. De eerste keer dat Carney voor zaken naar de Row was gekomen, hadden de roomblanke winkelbedienden gedaan alsof ze hem niet zagen en waren ze hobbyisten gaan helpen die na hem waren binnengekomen. Hoe hij ook zijn keel schraapte of gebaarde, hij bleef een zwarte schim, in elke volgende winkel had hij dezelfde vernedering te slikken gekregen, totdat hij de zwarte ijzeren treetjes naar Aronowitz & Sons had bestegen en de winkeleigenaar had gezegd: 'Waar kan ik u mee helpen, meneer?' Waar kan ik u mee helpen in de zin van *Waar kan ik u mee helpen?*

En niet in die van *Wat moet je hier?* Ray Carney had in de loop van de jaren alle verschillende vormen leren onderscheiden.

Die eerste dag had Carney hem verteld dat hij een radio had die gerepareerd moest worden; hij was net met zijn nevenhandel in in goede staat verkerende tweedehands gebruiksgoederen begonnen. Toen hij probeerde uit te leggen wat eraan schortte had Aronowitz hem het zwijgen opgelegd en meteen de kast opengemaakt. Bij zijn volgende bezoeken had Carney geen moeite meer gedaan en stilzwijgend de radio's voor de maestro neergepoot, zodat die er zijn lusten op kon botvieren. Dat ging volgens het vaste patroon van zwaar gezucht en gesteun terwijl hij onderzocht wat eraan schortte, gevolgd door gepor met en geflikker van zilverkleurig gereedschap. Met zijn multimeter testte hij zekeringen en weerstanden, hij mat voltages en rommelde vervolgens door de bakken zonder label in de stalen archiefkasten die langs de muren van zijn in schemerduister gehulde winkel stonden. Als het om iets groots ging, maakte Aronowitz een slag met zijn draaistoel en sjokte onder nog meer gesteun naar de werkplaats achter in de zaak. Hij deed Carney denken aan een eekhoorn in het park, die holderdebolder achter verloren noten aan ging. Misschien dat de andere eekhoorns van Radio Row deze handelwijze konden duiden, maar voor deze gewone burger was het onvoorspelbaar dierlijk gedrag.

Vaak ging Carney verderop in de straat een ham-kaassandwich eten, zodat de man ongestoord zijn gang kon gaan.

En altijd slaagde Aronowitz erin het euvel te verhelpen, het juiste onderdeel te vinden. Moderne technologie bracht de man echter in verlegenheid, en meestal moest Carney de volgende dag terugkomen om het tv-toestel op te halen, of pas de volgende week, als de nieuwe beeld- of gloeikathodebuis binnen was. Omdat hij het vertikte een straat verderop bij een concurrent te gaan vragen of die hem aan eentje kon helpen. Daarom kwam Carney daar die ochtend terecht. Omdat hij daar de vorige week de 21 inch Philco had afgegeven. En als het meezat zou de oude baas de radiomeubels van hem willen overnemen.

Carney droeg een van de grote RCA's de winkel in en ging terug om de volgende te halen. 'Anders had ik mijn hulpje je wel laten helpen,' zei Aronowitz, 'maar ik heb moeten bezuinigen op zijn uren.'

Dat hulpje, Jacob, een bokkige, pokdalige tiener uit een bouwvallige woonkazerne in Ludlow Street, werkte daar voor zover Carney wist al meer dan een jaar niet meer. En de toevoeging ' & Sons' op de winkelruit was ooit

een wens voor de toekomst geweest – zijn vrouw was lang geleden teruggegaan naar Jersey, waar ze was ingetrokken bij haar zuster –, maar bluf en bravoure waren geen enkele zaak op Radio Row vreemd. De Beste Van De Stad, Waar Voor Uw Geld, Nergens Goedkoper. Een paar decennia geleden had de elektronica-hausse de buurt veranderd in het strijdtoneel van immigrantenwedijver. Je hangt een naambord op, verzint een slogan en je ontworstelt je aan het ratjetoe van de verpauperde wijk. En als het een beetje loopt open je ergens anders een tweede zaak of breek je de zaak door naar de winkel ernaast die op de fles is gegaan. Daarna draag je de zaak over aan je zonen en ga je rentenieren in een van die nieuwe buitenwijken op Long Island. Als alles een beetje loopt.

Carney vond dat Aronowitz het ‘Sons’ moest laten vallen en iets hippers moest kiezen: Atoom TV & Radio of Turbo Elektronica. Maar dat zou een omkering van hun verhouding betekend hebben, want het was Aronowitz die hem van advies diende, van de ene ondernemer aan de andere, meestal van het slag ‘geneesheer, genees uzelf’. Carney had geen enkele behoefte aan tips van de oude baas op het gebied van de boekhouding en marketing-strategie. In zijn kantoor hing naast de gesigeneerde foto van Lena Horne zijn op Queens College behaalde bul bedrijfseconomie.

Carney wist de drie radiomeubels binnen te krijgen. Het was lang niet zo druk op de trottoirs van de Row als vroeger.

‘Nee, ze zijn niet stuk,’ zei Carney toen Aronowitz zijn gereedschapsetui uitrolde. Het etui was van groen vilt en voorzien van allerlei vakken. ‘Ik dacht dat u ze misschien zou willen hebben.’

‘En er is niks mis met ze?’ Alsof iets wat het gewoon deed volslagen buitenissig was.

‘Ik dacht, als ik toch die tv kom ophalen, kan ik net zo goed kijken of u misschien interesse hebt.’ Je zou natuurlijk kunnen zeggen: wat moet een radioreparateur met een radio die het doet, maar daar stond tegenover dat elke ondernemer wel een nevenhandeltje had. En hij wist dat dat zeker gold voor Aronowitz. ‘Misschien voor de losse onderdelen?’

Aronowitz liet zijn schouders hangen. ‘Onderdelen. Ik kom om in de onderdelen. Wat ik niet heb zijn klanten, meneer Carney.’

‘U hebt mij, Aronowitz.’

‘Ja, ik heb u, meneer Carney. En op u kan ik staat maken.’ Hij vroeg hoe het met Carneys vrouw en dochter ging. Een kind op komst? Mazzeltof. Hij streek met een duim over zijn zwarte bretels en dacht na. Stofdeeltjes

krioelden in het licht. ‘Ik ken iemand in Camden,’ zei Aronowitz, ‘die in die dingen gespecialiseerd is. Hij is gek op RCA’s. Misschien dat hij geïnteresseerd is. Maar ik weet het niet. Als u ze hier laat staan vertel ik u de volgende keer hoe het is afgelopen.’ Dan was er nog de Magnavox. Notenhouten kast, 18 inch luidspreker, platenwisselaar van Collaro. En drie jaar terug een knaller. ‘Laat die ook maar staan, we zien wel.’

De oude baas had er altijd een beetje mistroostig uitgezien, met hangwangen en hangende oogleden, en een al even mistroostige, lusteloze houding. Alsof de apparaten hem al die uren dat hij over ze gebogen stond bij zich naar binnen zogen. Die neerwaartse trekkracht was de laatste tijd snel sterker geworden, nu hij zich had neergelegd bij de feiten van zijn leven. De handel was veranderd, de klanten waren getransformeerd tot nieuwe wezens en zijn ambitie viel in werkelijkheid nogal tegen.

‘Ik heb die tv hier voor u,’ zei hij. Hij hoestte in een verbleekte gele zakdoek. Carney liep met hem mee naar het achterste deel van de zaak.

De naam van de winkel, die in strakke, gouden letters op het etalageraam geschilderd stond, beloofde één ding, het sjofele voorste winkelgedeelte iets heel anders, terwijl deze ruimte nog weer iets anders uitstraalde, iets volstrekt spiritueels. De sfeer was anders, somber maar gewijd, en alle gedruis van Radio Row was hier verstomd. Gedemonteerde ontvangers, beeldbuizen van verschillend formaat en het binnenwerk van diverse apparaten lagen op overvolle metalen schappen. In het midden van de ruimte stond een werkbank waarvan het lege, fel uitgelichte deel van het met krassen overdekte hout op de volgende patiënt lag te wachten, met daaromheen keurig gerangschikt allerlei gereedschappen en vierkante, hoekige meetinstrumenten. Vijftig jaar geleden had het gros van de spullen in dit vertrek nog niet bestaan, had nog slechts een vaag idee zich aan de periferie van de verbeelding van een enkele uitvinder bewogen, en toen ineens waren er vertrekken als deze, waar mannen het mysterie intact hielden.

Tot het volgende zich aandiende.

Op de plek waar de werktafel van het hulpje had gestaan stond nu een opklapbed waarop een losgewoelde wollen deken in de vorm van een S lag. Sliep hij hier soms? Toen de radioman hem voorging, zag Carney dat die nog meer was afgevallen, en even overwoog of hij de man zou vragen hoe het stond met zijn gezondheid. Hij zag er echter van af.

Bij de winkeldeur had Aronowitz een uitstalling van transistorradio's die helemaal verstoft was, maar achter in de zaak maakten de dingen voortdurend plaats voor andere. Carneys Philco 4242 stond op de vloer. Freddie had hem op een piepend steekwagentje Carneys winkel in gereden en gezworen dat hij echt tiptop in orde was. Er waren dagen dat hij zijn neef net zo lang het mes op de keel wilde zetten tot hij zijn leugen bekende, maar op andere was zijn genegenheid voor de jongen zo groot dat het geringste spoortje van achterdocht hem al een gevoel van schaamte bezorgde. Toen Carney de tv had aangesloten en het toestel had aangezet, werd hij slechts beloond met een witte stip in het midden van het scherm en een gemelijk gebrom. Hij had niet gevraagd hoe Freddie aan het ding was gekomen. Dat vroeg hij nooit. Wanneer Carney ze goed prijsde verdwenen de tv's al snel uit de afdeling tweedehands.

‘Ze zitten nog in de doos,’ zei Carney.

‘Wat? O, die.’

Naast de deur van het toilet stond een stapel van vier Silvertone-tv's, toestellen met een lichte houten kast van Lowboy en ontvangst van alle kanalen. Ze werden geproduceerd door Sears, en Carneys klanten zagen al vanaf hun jeugd op tegen Sears, toen hun ouders hun spullen uit een catalogus bestelden, omdat de witte mensen in hun steden in het Zuiden niets aan hen wilden verkopen of de prijs hoog opdreven.

‘Daar kwam gisteren iemand mee aanzetten,’ zei Aronowitz. ‘Hij zei dat ze van een vrachtwagen waren gevallen.’

‘De dozen zien er anders nog heel uit.’

‘Ze zullen wel niet van erg hoog gevallen zijn.’

In de winkel kostten ze honderdnegenentachtig, met laten we zeggen nog eens twintig aan Harlem-toeslag in een zaak voor witte mensen, want overvragen deden ze niet alleen bezuiden de Mason-Dixonlijn. Carney zei: ‘Ik zou waarschijnlijk voor eentje wel een koper kunnen vinden.’ Voor honderdvijftig in termijnen zouden de toestellen pootjes krijgen en de winkel uit marcheren onder het zingen van ‘The Star-Spangled Banner’.

‘Je kan er twee krijgen. Dan schenk ik je de reparatie van de Philco. Dat was alleen een los kabeltje.’

Ze werden het eens over de tv's. Op weg naar de deur vroeg Aronowitz: ‘Zou jij me willen helpen om die radiomeubels van jou naar achteren te brengen? Ik hou het voorin graag toonbaar.’

Eenmaal uptown nam Carney Ninth Avenue omdat hij met zijn nieuwe tv's achterin de Highway niet wilde riskeren. Drie radiomeubels kwijt en drie tv's rijker: geen slecht begin van de dag. Hij liet Rusty de toestellen uitladen en naar de winkel brengen en vertrok daarna naar het huis van de overleden mevrouw in 141st Street. Zijn lunch bestond uit twee hotdogs en een kop koffie in Chock Full o'Nuts.

* * *

Op Broadway 3461 was de lift kapot. Het bordje hing er al een tijdje. Carney telde het aantal traptreden op weg naar de derde verdieping. Als hij iets kocht en het naar zijn bestelwagen moest sjouwen wilde hij graag weten hoeveel treden hij moest lopen vloeken voor hij beneden was. Op de eerste verdieping was iemand varkenspootjes aan het koken en op de derde zo te ruiken ouwe sokken. Het gaf hem het voorgevoel dat hij voor niets was gekomen.

Hij werd binnengelaten door de dochter, Ruby Brown. Het gebouw was ietwat verzakt, en de deur van nummer 4G schraapte over de vloer toen ze hem opendeed.

'Raymond,' zei ze.

Hij kon haar niet thuisbrengen.

'We hebben allebei op Carver gezeten, alleen zat ik een paar klassen lager.'

Hij knikte, alsof hij zich haar weer herinnerde. 'Gecondoleerd.'

Ze zei: 'Dank je wel' en keek even omlaag. 'Ik ben overgekomen om dingen te regelen en toen zei Timmy James dat ik jou moest bellen.'

Ook die naam zei hem niets. Toen hij de bestelwagen net had en hem weleens uitleende en daarna, toen hij meubels begon op te kopen, kende hij iedereen. Maar inmiddels zat hij al zo lang in het vak dat de mond-tot-mondreclame tot buiten zijn ouwe kringetje reikte.

Ruby knipte het ganglicht aan. Ze kwamen langs de aanrechtkeuken en de twee slaapkamers aan weerszijden van de gang. De muren waren beschadigd, her en der was het pleisterwerk kapotgestoten – de Browns hadden er een hele tijd gewoond. Voor niets gekomen dus. Meestal bleken de mensen, als ze hem voor meubels belden, er de raarste ideeën op na te houden over wat hij precies zocht. Alsof hij genoeg nam met alle ouwe meuk die er stond, de doorgezakte bank waar de veren aan alle kanten uit staken en de fauteuil met de armleuningen met zweetplekken. Hij was de voddendoer niet. De goeie vondsten maakten het de moeite waard, maar over

het algemeen verspilde hij te veel tijd aan nutteloze tips. Als Rusty over wat meer smaakgevoel had beschikt, had Carney zijn hulpje eropuit kunnen sturen, maar die had geen enkele smaak. Die kwam terug met iets wat eruitzag alsof er wasberen in de paardenharen vulling hadden genesteld.

Maar deze keer had Carney het mis. De lichte voorkamer keek uit over Broadway en door het raam drong gedempt het geluid van een ambulance naar binnen. De eethoek stamde uit de jaren dertig, van de verkleurde meubels waren hoekjes af gesprongen en het verbleekte ovale tapijt vertoonde loopsporen, maar de sofa en de leunstoel leken zo uit de fabriek te komen. Van Heywood-Wakefield, met de oranjegele lak waar iedereen tegenwoordig zo gek op was. En ingepakt in doorzichtige plastic beschermhoezen.

‘Ik woon tegenwoordig in Washington,’ zei Ruby. ‘Ik werk in een ziekenhuis. Maar ik zei al jaren tegen mijn moeder dat ze dat ouwe kreng van een bank moest wegdoen. En twee maanden geleden heb ik deze voor haar gekocht.’

‘In Washington?’ zei hij. Hij ritste het plastic open.

‘Ik vind het een fijne stad. Ze hebben daar niet zoveel van dát, weet je.’ Ze gebaarde naar de chaos beneden op Broadway.

‘Dat is zo.’ Hij streek met zijn hand over de groenfluwelen bekleding: smetteloos. ‘Komt hij bij Harold’s vandaan?’ Ze had de sofa niet bij hem gekocht en Blumstein voerde het merk niet, dus moest hij wel bij Harold’s gekocht zijn.

‘Ja.’

‘Er is goed op gepast,’ zei Carney.

Nu het werk erop zat keek Raymond nog eens goed naar Ruby. Ze was rond en mollig en droeg een grijze jurk. Haar ogen stonden moe. Ze had nu een Italiaans krullenkapsel, en toen ineens zag hij het: Ruby Brown als een broodmagere tiener, met twee lange indianenvlechten en een lichtblauwe bloes met een Peter Pan-kraagje. Ze trok destijds veel op met een stel braaf lerende meisjes. Van het type met strenge ouders.

‘Juist ja, Carver High School,’ zei hij. Hij vroeg zich af of Hazel Brown al begraven was en hoe het was om naar de begrafenis van je moeder of vader te gaan, en welk gezicht je bij zo’n gelegenheid opzette. Welke herinneringen er bij je opkwamen, kleine dingen, maar net zo goed grote, en wat je met je handen moest doen. Zijn beide ouders waren er niet meer, en hij had dat nooit meegemaakt, vandaar dat hij het zich afvroeg.

‘Gecondoleerd,’ zei hij nog eens.

‘Ze had een hartkwaal, dat had de dokter haar vorig jaar verteld.’

Hij had destijds in de hoogste klas gezeten, en zij twee klassen lager. Tien jaar geleden, in 1949, toen hij hard zijn best deed om greep te krijgen op het leven. Om iets toonbaars van zichzelf te maken. Niemand anders die bereid was om hem te helpen, dus moest hij het allemaal zelf doen. Leren koken, leren de rekeningen te betalen als er aanmaningen kwamen en een lulverhaal op te hangen tegen de huisbaas als die langskwam.

Hij werd de hele tijd op de huid gezeten door een stel jongere kinderen, klasgenoten van Ruby. De rouwdouwers van zijn eigen leeftijd ontzagen hem, die kenden hem van vroeger en lieten hem met rust omdat ze nog met elkaar gespeeld hadden, maar Oliver Handy en zijn groep waren echt gemene straatschoffies. Oliver Handy, die al wie weet hoelang de twee voortanden miste die hem waren uitgeslagen, liet hem nooit passeren zonder dat hij iets begon.

Oliver stak de draak met de vlekken op zijn kleren, die hem bovendien te groot waren, zodat ze ook daar nog eens de draak mee staken. Ze zeiden dat hij stonk als een vuilniswagen. Wie was hij destijds geweest? Vel over heen en verlegen, en alles wat hij zei kwam half stotterend zijn mond uit. In de derde klas had hij een groeispuurt van wel anderhalve decimeter gemaakt, alsof zijn lichaam begreep dat het een inhaalslag moest maken om aan zijn volwassen verantwoordelijkheden te kunnen voldoen. Carney in de ouwe flat op 127th Street, zonder moeder en met een vader die ofwel de hort op was of zijn roes lag uit te slapen. Als hij ’s ochtends naar school ging en de deur van die lege flat achter zich dichttrok, pantserde hij zich tegen wat hem te wachten stond. Maar het punt was dat hij, toen Oliver de draak met hem begon te steken – voor de snoepwinkel of op school, in het achterste trappenhuis, zichzelf allang geleerd had hoe je een vlek uit je kleren moest wassen, je broekspijpen moest innemen of dat je moest douchen voordat je naar school ging. Ze staken de draak met degene die hij geweest was voordat hij zijn leven op de rit had gekregen.

Er kwam een einde aan nadat hij Oliver een klap voor zijn smoel had gegeven met een ijzeren pijp. Zo eentje met een zwanenhals, van een gootsteen. Het was net alsof die pijp ineens in Carneys handen was opgedoken, weggegooid uit het leegstaande pand op de hoek van Amsterdam Avenue en 135th Street, waar ze hem hadden ingesloten. De stem van zijn vader: zó behandel je een *nigga* die je lastigvalt. Maar elke keer dat hij

Oliver op school zag, eerst met een opgezwollen gezicht en ook toen het weer slonk, voelde hij zich schuldig. Later hoorde hij dat zijn vader Olivers vader een poot had uitgedraaid, iets met gestolen autobanden, en misschien dat dat alles verklaarde.

Het was de laatste keer dat hij iemand had geslagen. Volgens hem leerde het leven je dat je niet hoefde te leven zoals je dat geleerd was. Natuurlijk, je kwam ergens vandaan, maar het belangrijkste was waar je heen wilde.

Ruby had gekozen voor een andere stad en Carney voor een leven in de meubelbranche. Voor een gezin. Als het het tegenovergestelde leek van wat hij als kind had gekend, was het aantrekkelijk.

Ruby en hij kletsten nog een tijdje over hun oude school en over de leraren aan wie ze een hekel gehad hadden. Er waren raakvlakken. Ze had een leuk, rond gezicht en als ze lachte kreeg hij het gevoel dat Washington een goede keuze was geweest. Redenen zat om uit Harlem weg te gaan als je dat kon regelen.

‘Jouw vader werkte vroeger in de garage om de hoek,’ zei ze.

Zijn vader had inderdaad zo nu en dan in de Miracle Garage gewerkt, wanneer zijn belangrijkste bron van inkomsten droogviel. Voor een vast uurloon. De eigenaar, Pat Baker, was, voordat hij het rechte pad was op gegaan, een kompaan van zijn vader geweest. Het rechte pad in de zin van een minder krom pad, want het was allesbehalve zeker dat elk voertuig op het terrein ook over de juiste papieren beschikte. De garage kende een zekere doorstroming, zoals Carney het noemde, net als de zaak van Aronowitz. En die van hemzelf. Er komen spullen binnen en er gaan weer spullen uit, als met eb en vloed.

Pat had nog bij zijn vader in het krijt gestaan en hem aan werk geholpen als hij daarom verlegen zat. ‘Ja,’ zei Carney, in afwachting van de clou. Wanneer iemand over zijn vader begon was dat meestal de inleiding tot een ontluisterend verhaal. *Ik zag dat hij voor Finian’s door twee agenten werd weggesleurd* of *Hij sloeg die gozer verrot met het deksel van een vuilnisvat*. En dan moest hij maar weer bedenken wat voor gezicht hij kon trekken.

Maar ze kwam niet aan met een of andere miezeringe anekdote. ‘Die is een paar jaar geleden dichtgegaan,’ zei Ruby.

Ze sloten de koop wat betreft de bank en de bijbehorende leunstoel.

‘En heb je nog belangstelling voor de radio?’ vroeg ze. Die stond naast een kleine boekenkast. Hazel Brown had er een rode vaas met een stel kunstbloemen op gezet.

‘Wat die radio betreft moet ik passen,’ zei hij. Voor een paar dollars fooi hielp de conciërge hem om de sofa naar beneden te dragen, naar zijn bestelwagen, en morgen zou hij Rusty sturen om de leunstoel te halen. Vierenzestig treden.

* * *

Carney’s Furniture was al een meubelzaak toen hij de huur overnam, en ook daarvoor was het een meubelwinkel geweest. Door het vijf jaar uit te zingen had Carney het langer volgehouden dan Larry Early, een weerzinwekkend persoon die volslagen ongeschikt was voor de detailhandel, en langer dan Gabe Newman, die er in het holst van de nacht tussenuit was geknepen met achterlating van een stel schuimbekkende schuldeisers, zijn gezin, twee vriendinnetjes en een basset. Een bijgelovig iemand zou mogelijk gedacht hebben dat er wat betreft de verkoop van meubelen een vloek op de zaak rustte. Het pand stelde niet veel voor, maar had wel mogelijkheden in zich. Carney zag de teloorgegane plannen en in rook opgegane dromen van de vorige huurders als een soort meststof die ervoor zorgde dat zijn eigen ambities vrucht droegen, zoals een omgevallen eikenboom met zijn rotting de eikel voedt.

Voor 125th Street-begrippen was de huurprijs alleszins redelijk en de winkel was gunstig gelegen.

Vanwege de zomerse warmte had Rusty de twee grote ventilatoren aangezet. Hij had de vermoeiende gewoonte om het weer in New York te vergelijken met dat van zijn geboortestaaf Georgia, dat in zijn verhalen een oord was waar het monsterachtig veel regende en verschroeiend heet was. ‘Dit stelt niks voor.’ Rusty hield er bij alles een dorps gevoel voor tijd op na en liet zich nergens door opjagen. Hoewel hij van nature geen verkoper was had hij in de twee jaar dat hij in de winkel werkte een soort onbehouden charisma ontwikkeld dat een deel van Carneys klanten aansprak. Rusty’s pas ontkroesde kapsel, rood en vol – met dank aan kapperszaak Charlie op Lenox Avenue – gaf hem een nieuw zelfvertrouwen dat bijdroeg aan de toename van het aantal opdrachten.

Ontkroesd of niet ontkroesd, die maandag was het in de winkel een dooie boel. ‘Geen sterveling,’ zei Rusty toen ze samen de sofa van Hazel Brown naar de tweedehandsafdeling droegen. Hij klonk klaaglijk, wat Carney vertederde. Rusty reageerde op vaste verkooppatronen als een boer die de hemel afspeurt om te kijken of hij donderkopen ziet.

‘Het is warm,’ zei Carney. ‘Mensen hebben andere dingen aan hun hoofd.’ Ze zetten de Heywood-Wakefield op een prominente plek. De tweedehandsafdeling besloeg twintig procent van de toonzaal – Carney had het tot op de centimeter nauwkeurig nagerekend – terwijl dat het afgelopen jaar nog maar tien procent was geweest. Toen Carney eenmaal gemerkt had dat koopjesjagers en toevallige passanten die met hun pas geïncasseerde weekloon even binnenwipten door de tweedehands meubelen werden aangelokt, had hij daarvoor geleidelijk aan steeds meer plaats ingeruimd. De nieuwe goederen waren eersteklas – hij was erkend verkoper van Argent en Collins Hathaway –, maar de tweedehands spullen oefenden een blijvende aantrekkingskracht uit. Mensen lieten niet graag een koopje lopen wanneer ze moesten kiezen tussen een termijnlevering of de mogelijkheid om een oorfauteuil meteen te kunnen meenemen. Carneys zorgvuldige selectie garandeerde hun prachtig meubilair, en ten aanzien van de tweedehands lampen, elektronica en tapijten legde hij dezelfde zorgvuldigheid aan de dag.

Voordat hij de winkel opende liep Carney graag eerst nog wat rond in zijn toonzaal. In het halfuurtje dat het ochtendlicht over het bankgebouw aan de overkant van de straat door de grote ramen naar binnen stroomde. Dan verschoof hij een bank zodat die los van de muur kwam te staan, hing hij een bordje met AANBIEDING recht of schikte hij de fabrikantenbrochures in een keurige waaier. Zijn zwarte schoenen tikten over de houten vloer, waarna het geluid soms even gedempt werd door het pluche van een los tapijt, en vervolgens tikten de schoenen weer verder. Hij hield er een theorie op na over de manier waarop spiegels de aandacht van klanten over verschillende delen van de winkel konden spreiden, en ook dat testte hij uit op zijn inspectieronde. Daarna ontsloot hij de winkel voor Harlem. Het was allemaal van hem, dit onwaarschijnlijke koninkrijk dat hij naar eigen inzichten en met eigen inzet bijeen had gescharreld. Met zijn naam pontificaal op de winkelpui, ook al bood die ’s nachts vanwege de doorgebrande peertjes een wat eenzame aanblik.

Nadat hij in de kelder had gekeken of Rusty inderdaad de tv’s had neergezet waar hij ze wilde hebben, trok hij zich terug in zijn kantoor. Carney hechtte aan een professioneel voorkomen en droeg meestal een colbert, maar daar was het nu te heet voor. Nu droeg hij enkel een wit overhemd met korte mouwen en een stropdas van segrijn die tussen de middelste knoopjes zat gepropt. Hij had hem daar weggestopt toen hij de radiomeubels had ingepakt, zodat hij niet in de weg zou hangen.

Aan zijn bureau gezeten liep hij de dagcijfers na. Van het totaalbedrag moest nog worden afgetrokken wat hij jaren geleden voor de radiomeubels had betaald, plus het geld voor de tv's en de meubelstukken van mevrouw Brown. Wat overbleef was weinig bemoedigend, zeker als de hitte aanhield en de klanten wegbleven.

De middag verstreek. De cijfers waren niet gunstig. Dat waren ze nooit. Vandaag net zomin als op andere dagen. Hij ging voor de tweede keer na wie er te laat waren met afbetalen. Dat waren er te veel. Hij zat er al een tijdje over na te denken en had besloten dat het afgelopen moest zijn. Geen huurkoop meer. Zeker, zijn klanten dweepten met hem, maar hij kon zich verder uitstel van betaling niet meer veroorloven. Maar hun een incasseerder op hun dak sturen wilde hij niet. Dan voelde hij zich net zo'n maffiabaas die een van zijn bullebakken langsstuurde. Zijn vader had dat soort werk gedaan, bij iemand op de voordeur bonken, zodat alle burens kwamen kijken waar al dat lawaai voor diende. En soms kreeg een dreigement een vervolg dat... Carney onderbrak zijn gedachtestroom. Hij had zelf de nodige klappen te verduren gekregen en was een zacht ei als het ging om het verlenen van uitstel of het geven van een tweede kans. Maar momenteel liet zijn handel niet toe dat hij uitstel van betaling gaf. Elizabeth zou hem geruststellen en ervoor zorgen dat hij zich daar niet ellendig over voelde.

Het liep inmiddels tegen sluitingstijd. In gedachten was hij al bijna thuis toen hij Rusty hoorde zeggen: 'Dat is een van onze meest verkochte artikelen.' Hij keek over zijn bureau heen door het raam. De eerste klanten van die dag waren een jong stel, een zwangere vrouw met haar man, die steeds ernstig knikte bij alles wat Rusty te berde bracht. Kooplustig, ook al wisten ze dat misschien zelf niet. De vrouw was op de nieuwe Collins Hathaway-sofa gaan zitten en wuifde zichzelf koelte toe. Ze liep duidelijk op alle dagen. Het zag er zelfs naar uit dat ze daar ter plekke op de vlekbestendige kussens kon gaan bevallen.

'Wilt u misschien een glaasje water?' vroeg Carney. 'Ray Carney is de naam, ik ben de eigenaar.'

'Ja, graag.'

'Rusty, zou jij een glaasje water willen halen voor de jongedame?' Hij trok zijn das tussen de knoopjes van zijn overhemd vandaan.

Hij had het genoeg met de heer en mevrouw Williams, die pas op Lenox Avenue waren komen wonen.

‘Als die sofa waar u op zit u bekend voorkomt, mevrouw Williams, komt dat waarschijnlijk doordat hij vorige maand in *The Donna Reed Show* te zien was. Herinnert u zich die scène in de spreekkamer van de dokter? Hij is nu erg populair.’ Carney somde de kwaliteiten van de Melody-collectie op: een vormgeving die paste bij het ruimtevaarttijdperk en wetenschappelijk uitgetest zitcomfort. Rusty overhandigde het glas water aan mevrouw Williams. Hij had er de tijd voor genomen om Carney de kans te geven op stoom te komen in zijn verkopersrol. Ze nam een paar slokjes uit het glas, hield haar hoofd schuin en luisterde, ofwel naar Carneys verkooppraatje ofwel naar het schepseltje in haar buik.

‘Ik zal het maar eerlijk zeggen,’ zei haar echtgenoot. ‘Het is buiten zo heet, meneer, en Jane móést gewoon even gaan zitten.’

‘Wel, daar zijn sofa’s bij uitstek geschikt voor. Daar zijn ze speciaal voor gemaakt. Wat doet u voor uw beroep, meneer Williams, als ik vragen mag?’

Hij gaf rekenles aan een grote basisschool aan Madison Avenue, en het was zijn tweede jaar. Carney loog en zei dat hij nooit goed was geweest in rekenen, en meneer Williams begon een vertoog over het belang van een vroege kennismaking met het vak om te voorkomen dat de leerlingen kopschuw werden. Hij deed het mechanisch, alsof hij een passage uit een nieuw onderwijskundig handboek uit het hoofd opzei. Iedereen had zo zijn verkooppraatje.

Mevrouw Williams verwachtte over twee weken haar eerste. Een junikind. Carney probeerde iets aardigs te bedenken over baby’s die in juni werden geboren, maar slaagde daar niet in. ‘Mijn vrouw en ik verwachten onze tweede in september,’ zei hij. Wat waar was. Hij haalde de foto van May uit zijn portefeuille. ‘Dat jurkje was speciaal voor haar verjaardag.’

‘Ik moet bekennen,’ zei meneer Williams, ‘dat we ons voorlopig geen nieuwe bank kunnen veroorloven.’

‘Dat geeft niet. Maar ik wil u toch graag even rondleiden.’ Geen belangstelling tonen na een glas water zou onbeleefd zijn.

Het viel niet mee een fatsoenlijke rondleiding door de toonzaal te geven nu een van de deelnemers amechtig op haar plek verankerd zat. De echtgenoot deed elke keer verschrikt een stap terug wanneer hij te dicht in de buurt van een artikel kwam, alsof alleen al de nabijheid van het meubelstuk hem het geld uit de zak zou kloppen. Carney zelf kon zich die tijd waarin alles én te duur én onmisbaar was nog goed voor de geest halen, de tijd dat Elizabeth en hij als pasgetrouwd stel hun entree in de wereld hadden gemaakt. Hij had de

winkel toen nog maar net, alles rook nog naar verf, en niemand had gedacht dat het hem zou lukken, behalve zij. Wanneer ze hem 's avonds oppepte en tegen hem zei dat hij het kon, verbaasde hij zich over alle onbekende dingen die zij hem bood. Zoals liefdevolle aandacht en rotsvast vertrouwen, waar hij zich geen raad mee wist.

‘De modulaire opbouw maakt dat u elke centimeter van uw kamer kunt benutten,’ zei Carney. Hij prees de kwaliteiten van het nieuwe bankstel van Argent, waar hij werkelijk in geloofde – dankzij de nieuwe bekledingsstof en de smalle poten was het net of het in de lucht zweefde, kijk maar – terwijl hij met zijn gedachten elders was. Die jonkies met hun streven. Toneelspelers deden het elke avond, dacht hij, althans de besten. Die zeiden hun clausen terwijl ze in gedachten de ruzie van de vorige avond nog eens nagingen, of ineens aan openstaande rekeningen werden herinnerd door een man op de vijfde rij die net zo'n gezicht had als de man van de bank. Je zou elke avond moeten komen als je ze op een slippertje in de voorstelling wilde betrappen. Of in het stuk moeten meespelen en ook door vergelijkbare dingen worden afgeleid of ergens aan herinnerd. Hij dacht: het valt niet mee om zonder hulp iets te beginnen in deze stad...

‘Laat eens kijken,’ zei mevrouw Williams. ‘Ik wil gewoon even kijken hoe het voelt.’

Ze kwam moeizaam overeind. Gedrieën stonden ze voor de Argent, waarvan de turquoise kussens lonkten als koel water op een hete dag.

Ze had de hele tijd zitten luisteren, onderwijl steeds kleine slokjes nemend. Mevrouw Williams deed haar schoenen uit en strekte zich uit tegen de gekromde linkerarmleuning. Ze sloot haar ogen en slaakte een zucht.

Ze kwamen een aanbetseling overeen die kleiner was dan gebruikelijk, plus een genereuze afbetalingsregeling. Volslagen belachelijk natuurlijk. Nadat ze alle paperassen hadden getekend deed Carney meteen de deur achter hen op slot, om te voorkomen dat hij nog een beoordelingsfout zou maken. Het Metropolitan-type van Argent was een goede investering, met zijn chemisch geprepareerde bouclé kussens en Airform-vulling, die bij een blinde test door vier van de vijf ondervraagden als de meest comfortabele was aangewezen. De bank was een lang leven beschoren, en zou menig kind overleven. Hij was blij dat hij Rusty of Elizabeth niet had verteld dat hij wilde stoppen met dat afbetalingsgedoe.

Rusty klokte uit en toen was alleen hij nog over. Volkomen uitgeteld na al het geld dat die dag hem had gekost. Hij had geen flauw idee waar hij het

geld voor de huur vandaan zou moeten halen, maar het was gelukkig nog vroeg in de maand. Je kon nooit weten. Die tv's waren in en zij waren een leuk stel, en het voelde goed iets voor hen gedaan te hebben wat niemand voor hem gedaan had toen hij jong was, een handje helpen. 'Ik mag dan krap zitten, maar ik ben geen boef,' zei hij tegen zichzelf, zoals hij vaak deed in tijden als deze. Wanneer hij zich zo voelde. Moe en een beetje ten einde raad, maar tegelijk opgetogen. Hij deed het licht uit.